

DOI: 10.33663/1563-3349-2023-34-638-649

УДК: 341

Я. А. ПАВКО,

кандидат юридичних наук*

ORCID: 0000-0003-2602-9592

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Стаття присвячена з'ясуванню сутності гендерної рівності та особливостей її міжнародно-правового забезпечення в умовах зміни клімату. Проаналізовано основні міжнародно-правові акти, які безпосередньо або опосередковано регламентують відносини держав щодо гарантування прав жінок і чоловіків у контексті протидії кліматичним змінам. Звернено увагу на необхідність створення рівних умов як для жінок, так і для чоловіків представляти свої уряди на міжнародному рівні та брати участь у роботі міжнародних організацій і прийнятті рішень у сфері боротьби зі зміною клімату.

Ключові слова: гендерна рівність, дискримінація, зміна клімату, права людини, сталий розвиток.

Pavko Yana. International Legal Support of Gender Equality in the Context of Climate Change

The article is devoted to clarifying the essence of gender equality and the peculiarities of its international legal support in the face of climate change. The author analyzes the main international legal acts that directly or indirectly regulate the relations of states to guarantee the rights of women and men in the context of combatting climate change. Attention is drawn to the need to create equal conditions for both women and men to represent their governments at the international level and to participate in the work of international organizations and decision-making in the field of combating climate change.

Key words: gender equality, discrimination, climate change, human rights, sustainable development.

Актуальність дослідження. Проблема гендерної нерівності охопила майже всі сфери життєдіяльності людини, включаючи й сферу охорони довкілля. Організація Об'єднаних Націй (ООН) визнала, що досягнення гендерної рівності, як і вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату, є глобальними цілями сталого розвитку до 2030 р., між якими існує тісний взаємозв'язок¹. Зокрема, питання гендерної нерівності у зв'язку з негативним впливом зміни клімату все більше привертають увагу як науковців, так і політиків, та стають предметом для обговорення на міжнародних конференціях і форумах. Своєю чергою гарантування та забезпечення рівних

* Pavko Yana, Candidate of Juridical Sciences (Ph.D.)

прав і можливостей для жінок та чоловіків в умовах кліматичних змін свідчить про побудову й розвиток демократичної та правової держави. Доцільно зауважити, що сприяння гендерній рівності в рамках боротьби зі зміною клімату є важливою складовою євроінтеграційної політики України.

Постановка проблеми. Гендерна рівність і права людини в контексті подолання проблеми зміни клімату є однією із ключових та дискусійних тем на щорічних кліматичних конференціях під егідою ООН. Кліматична криза породжує соціальну несправедливість між різними групами населення та здійснює найбільший вплив на життя вразливих груп. Жінки порівняно з чоловіками є вразливішими до наслідків кліматичних змін, які обмежують їх права та можливості. У Паризькій угоді 2015 р. у преамбулі зазначено, що державам, вдаючись до дій у сфері боротьби зі зміною клімату, слід поважати, заохочувати і враховувати свої міжнародні зобов'язання щодо гендерної рівності, розширення можливостей для жінок і справедливості між поколіннями². Варто звернути увагу й на те, що у світі поширена тенденція фемінізації бідності, яка полягає у зростанні масштабів бідності більшою мірою серед жінок, ніж серед чоловіків. Крім того, жінки недостатньо представлені в міжнародних органах, які приймають рішення, пов'язані з протидією зміні клімату. Це насамперед тільки підтверджує відсутність належної підтримки жіночих ініціатив при ухваленні кліматичних рішень³.

Мета і завдання дослідження. Метою наукового дослідження є з'ясування на підставі вивчення наукових праць авторитетних вчених і міжнародно-правових актів сутності гендерної рівності та особливостей її міжнародно-правового забезпечення в умовах кліматичних змін.

Огляд джерел і літератури. У статті проаналізовано праці таких відомих українських вчених, як О. Васильченко, О. Голуб, О. Львова, Н. Оніщенко, О. Уварова, які присвячені актуальним теоретичним і практичним питанням правового регулювання гендерних відносин. Проте в юридичній науці немає окремих монографічних досліджень та статей щодо правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в умовах зміни клімату. Окремі аспекти з цієї проблематики відображено в роботах О. Задорожного, М. Медведєвої, Н. Шпарик та ін. Приділено увагу міжнародно-правовим актам, які прямо або опосередковано сприяють забезпеченню гендерної рівності в контексті вирішення глобальної проблеми людства – зміни клімату.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні рівень забезпечення прав і можливостей людини у різних сферах її життєдіяльності став індикатором сучасного громадянського демократичного суспільства. Як зазначає О. Васильченко, рівність прав чоловіків і жінок, як невід'ємна частина прогресу людства, є проявом принципу рівності прав і свобод людини та громадянина. Питання гендерної рівності не можна розглядати поза правом, яке є мірою свободи всіх і кожного, у тому числі чоловіка й жінки. Безумовно, воно має, врахувавши біологічні особливості статі, сприяти створенню однакових можливостей для усіх людей⁴. Не випадково у зв'язку з цим Н. Оніщенко

та О. Львова звернули увагу на те, що правове регулювання гендерних процесів необхідне не тільки для їх гарантійного становлення, а й для усунення викривлень, які можуть призвести до негативних наслідків і відкритого протистояння статей⁵. Його ж ефективність залежить від розробленого та прийнятого національного законодавства держав, спрямованого на подолання гендерних стереотипів відповідно до норм і принципів міжнародного права. Саме тому гендерні відносини мають бути належним чином врегульовані як на міжнародному, так і на національному рівні. В основу ж національної правової системи повинно бути покладено міжнародний досвід щодо секторального впровадження гендерних підходів⁶.

Зміна клімату є однією із основних глобальних проблем людства, яка має безпосереднє відношення до гендерної рівності. Від наслідків кліматичних змін жінки та чоловіки стикаються з новими викликами, від яких залежить реалізація їх прав у сучасних умовах. Жінки є більш вразливими до зміни клімату і мають менше можливостей для адаптації до неї. Як результат – відсутність рівного доступу до природних та енергетичних ресурсів і відповідного правового захисту від впливу кліматичних змін. Зауважимо, що жінки не беруть у достатньому обсязі участі у формуванні міжнародної та внутрішньодержавної екологічної політики, а також прийнятті рішень у сфері боротьби зі зміною клімату. Перед міжнародною спільнотою постало нелегке завдання усунути дисбаланс між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права в умовах зміни клімату.

Доречно згадати, що 9 лютого 2021 р. Постійним представництвом України при ООН у Нью-Йорку за підтримки дипломатичних місій при ООН Республіки Ботсвана, Республіки Гондурас, Держави Катар і Мальдівської Республіки було організовано вебінар на тему: «Права жінок і сталість навколишнього середовища: виклики та можливості». У ньому узяли участь урядова уповноважена з питань гендерної політики К. Левченко, перша заступниця міністра закордонних справ України Е. Джапарова, постійний представник України при ООН С. Кислиця та ін. Під час проведення вебінару перша заступниця міністра закордонних справ України підтвердила готовність нашої держави протидіяти зміні клімату та його наслідкам, які заважають жінкам повною мірою реалізовувати свої права. З її точки зору, держави мають підвищувати рівень обізнаності щодо взаємозалежності між станом довкілля та гендерними питаннями, оскільки кліматичні зміни збільшують ризик нових і погіршують екологічні наслідки вже існуючих конфліктів⁷.

Доцільно підкреслити, що міжнародне право не містить визначення поняття гендерної рівності. Більшість міжнародно-правових актів у сфері захисту прав людини забороняють дискримінацію за ознакою статі (наприклад, ст. 14 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція 1950 р.)⁸). Поряд з тим у юридичній літературі можна побачити велику кількість авторських трактувань цього терміна. Так, на думку О. Голуб, гендерну рівність варто розглядати у таких

двох аспектах: по-перше, як формальне закріплення рівності чоловіків і жінок шляхом встановлення рівних прав та можливостей у нормах права; по-друге, як практичне втілення рівних умов реалізації наданих законом можливостей, втілення правових принципів і норм. Зокрема, у Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. під гендерною рівністю розуміють рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дає змогу особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства⁹.

До основних міжнародних документів, які визначають загальні засади рівності прав жінок і чоловіків, належать: Статут ООН 1945 р.; Загальна декларація прав людини 1948 р.; Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р.; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.; Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.; Декларація щодо рівності жінок і чоловіків 1988 р.; Віденська декларація прав людини 1993 р.; Пекінська декларація й Платформа дій 1995 р.; Декларація тисячоліття ООН 2000 р. та ін. На жаль, тільки деякі з них охоплюють питання щодо забезпечення гендерної рівності у сфері охорони довкілля, а особливо в умовах зміни клімату. Крім того, згадані міжнародно-правові акти у сфері захисту прав людини не закріплюють право на безпечне, чисте і стале довкілля, яке є одним із головних екологічних прав людини. Реалізація цього права є надзвичайно важливою в умовах кліматичних змін.

У зв'язку з цим доречно звернути увагу на те, що у разі звернення осіб до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), екологічні права яких було порушено, вони посилаються на ст. 8 Європейської конвенції з прав людини 1950 р. Відповідно до неї кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Свідченням на користь розгляду та захисту ЄСПЛ екологічних прав людини та довкілля загалом є той факт, що він у своїх рішеннях називає навколишнє природне середовище такою цінністю, яка переважає над інтересами однієї особи (чи сім'ї), навіть якщо це стосується її приватного життя і власності¹⁰. У своїй практиці ЄСПЛ неодноразово визнавав порушення ст. 8 Конвенції 1950 р., коли справа стосувалася порушення добробуту людини через погіршення стану довкілля, яке негативно впливало на її приватне та сімейне життя. Безумовно, це свідчить про можливість адаптації окремих положень міжнародних договорів до реалій сьогодення та їх трактування відповідно до контексту справи, особливо, коли йдеться про погіршення умов життя, викликаних кліматичними змінами. Зв'язок довкілля та основних прав людини є беззаперечним, що підтверджує і практика ЄСПЛ.

Необхідно зазначити, що 18 грудня 1979 р. було прийнято Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок з метою подолання дискри-

мінації і забезпечення прав жінок у багатьох сферах суспільного життя. Вона базується на принципах рівності і недискримінації й покладає на держави-учасниці зобов'язання, які спрямовані на досягнення дійсної рівності: ліквідувати всі форми дискримінації щодо жінок; покращити фактичне становище жінок; подолати культурні й структурні бар'єри на шляху до утвердження рівності, включаючи гендерні стереотипи й традиційні ролі¹¹.

Цей міжнародний договір є динамічним документом, який враховує еволюцію норм міжнародного права, новітні тенденції у сфері захисту прав людини та теоретичні й практичні підходи до забезпечення прав жінок і гендерної рівності. Саме тому текст даної Конвенції не змінюється, а її положення набувають подальшого розвитку у Загальних рекомендаціях до Конвенції, які ухвалює Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок. Зокрема, 7 лютого 2018 р. було ухвалено Загальну рекомендацію № 37 щодо пов'язаних з гендерною проблематикою аспектів зменшення ризику катастроф у контексті зміни клімату відповідно до Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. Загалом, її було розроблено для висвітлення заходів, за допомогою яких держави зможуть досягти гендерної рівності як чинника, що зміцнить здатність до адаптації окремих осіб та громад на глобальному рівні в умовах зміни клімату¹².

Відповідно до п. 3 цієї рекомендації у багатьох випадках гендерна нерівність обмежує контроль жінок і дівчат над ухваленням рішень, що впливають на їхнє життя, а також їх доступ до багатьох ресурсів. Унаслідок цієї нерівності жінки та дівчата є більш вразливими до спричинених катастрофами ризиків і втрат, що пов'язані з їхніми засобами до існування, і менш здатні пристосовуватися до змін кліматичних умов. Своєю чергою в п. 7. документа наголошено, що ініціативи щодо зменшення ризику катастроф та зміни клімату, які забезпечують повноцінну та ефективну участь жінок, сприятимуть досягненню дійсної рівності жінок і розширенню їхніх прав і можливостей, водночас забезпечуючи досягнення цілей стосовно сталого розвитку, зменшення ризику катастроф і зміни клімату.

Рекомендація № 37 визначає на підставі положень Конвенції 1979 р. три принципи, які мають застосовуватися в умовах ризику катастроф та зміни клімату. До них варто віднести такі: 1) рівність і недопущення дискримінації, з приділенням першочергової уваги найбільш відчуженим групам жінок і дівчат; 2) участь і розширення прав і можливостей шляхом впровадження ефективних процесів та розподілу необхідних ресурсів для забезпечення різноманітних груп жінок можливістю брати участь у кожному етапі розробки, впровадження та моніторингу політики на кожному рівні управління – від місцевого до національного, на регіональному та міжнародному рівнях; 3) підзвітність і доступ до правосуддя, який вимагає надання відповідної та точної інформації і механізмів, які забезпечують належні та своєчасні засоби правового захисту для всіх жінок і дівчат, права яких прямо або опосередковано були порушені внаслідок катастроф та зміни клімату. Ці три основні

загальні принципи є основоположними в забезпеченні виконання всіх заходів стосовно зниження ризику катастроф у контексті зміни клімату згідно з положеннями Конвенції 1979 р.

Ще одним документом, який опосередковано пов'язаний із забезпеченням гендерної рівності в умовах зміни клімату, є Пекінська декларація. Зауважимо, що 15 вересня 2020 р. міжнародне співтовариство відзначило 25-річницю IV Всесвітньої конференції зі становища жінок, на якій 189 державами було ухвалено Пекінську декларацію та Платформу дій з метою досягнення гендерної рівності з 12 важливих напрямів.

Важливою темою для обговорення на ній став взаємозв'язок між правами жінок та довкіллям. Відповідно до п. 16 декларації ліквідація бідності на основі сталого економічного зростання, соціального розвитку, охорони довкілля і соціальної справедливості вимагає залучення жінок до економічного та соціального розвитку, рівних можливостей і повної та рівноправної участі жінок та чоловіків. Крім того, згідно з п. 36 економічний розвиток, соціальний розвиток і охорона навколишнього середовища є взаємозалежними та взаємодоповнюючими компонентами сталого розвитку, що являє собою основу наших зусиль, спрямованих на підвищення якості життя всіх людей¹³.

Значення цієї конференції полягає у тому, що на той час вона підтвердила необхідність забезпечення рівних прав жінок у різних сферах життєдіяльності, незалежно від будь-яких обставин. Загалом, держави розглядають Пекінську платформу дій як основну трансформаційну глобальну програму для досягнення гендерної рівності та розширення можливостей жінок. До речі, під час 64-ї сесії Комісії ООН зі становища жінок у березні 2020 р. було здійснено огляд Пекінської платформи дій за 25 років, результатом якого стало прийняття Політичної декларації. У ній наголошується на тому, що гендерна рівність та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат є вирішальними для досягнення прогресу в усіх Цілях сталого розвитку, особливо під час Десятиріччя дій ООН (2020–2030 рр.). В огляді звернено увагу на те, що тільки 39% жінок працюють у сфері охорони довкілля, а 33% беруть участь у прийнятті рішень у межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Кіотського протоколу та Паризької угоди.

Доцільно підкреслити, що зв'язок гендерної рівності, зміни клімату та сталого розвитку відображено в резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» від 25 вересня 2015 р.. Концепція сталого розвитку є однією з центральних концепцій міжнародного права навколишнього середовища, міжнародного економічного права, міжнародного права прав людини, міжнародного морського права, а також національних правових систем. Її було впроваджено Доповіддю Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє» в 1987 р. і схвалено Генеральною Асамблеєю ООН у тому ж році. Згідно з її положеннями сталий розвиток

являє собою такий розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без завдання шкоди здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби¹⁴.

Нагадаємо, що серед 17 Глобальних цілей сталого розвитку, яких державам слід досягти до 2030 р., ціль 5 спрямована на забезпечення гендерної рівності. Відповідно до неї відсутність дискримінації щодо жінок і дівчат та розширення їх прав і можливостей у будь-якій сфері має сприяти економічному зростанню та сталому розвитку держав. Своєю чергою ціль 13 передбачає невідкладні заходи щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками. Загалом, усі цілі, більшість яких має природоохоронний характер, збалансовують три основні виміри сталого розвитку: економічний, екологічний і соціальний. Безумовно, вирішення екологічних проблем, включаючи проблему зміни клімату, як і забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків, повинно здійснюватися у комплексі, що є запорукою сталого розвитку держав.

Серед міжнародних природоохоронних договорів, що містять окремі положення стосовно забезпечення гендерної рівності в умовах зміни клімату, варто назвати Рамкову конвенцію ООН щодо зміни клімату 1992 р. та Паризьку угоду 2015 р. Рамкова конвенція 1992 р. закликає вжити заходів щодо зміни клімату на засадах рівності та відповідно до спільних, але диференційованих обов'язків та можливостей. У Паризькій угоді 2015 р. держави визнають, що адаптація, включно зі зміцненням потенціалу для пом'якшення наслідків зміни клімату, має враховувати гендерні аспекти, бути інклюзивною та прозорою, беручи до уваги вразливі групи, громади та екосистеми.

Як зазначалось, щороку на Кліматичних конференціях ООН здійснюється обговорення проблеми гендерної нерівності. Зокрема, у грудні 2019 р. на 25-й Конференції сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату увагу учасників було сфокусовано на гендерній рівності та правах людини в контексті кліматичної справедливості. На ній насамперед держави запропонували розглядати жінок не як жертв кліматичної кризи, а як силу для її подолання. На їх думку, більшість жінок повинні бути залучені до складу офіційних делегацій урядів під час кліматичних переговорів і прийняття рішень у сфері боротьби зі зміною клімату¹⁵. Позитивним результатом 26-ї Кліматичної конференції ООН у 2021 р. стало прийняття Кліматичного пакту Глазго, в якому держави дійшли спільної згоди щодо потреби у збільшенні участі жінок у кліматичних діях¹⁶. Зауважимо, що під час 27-ї Конференції сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату у 2022 р. в Українському павільйоні було організовано захід, присвячений ролі гендерної рівності в декарбонізації та зеленому відновленні. Його ж ключовою ідеєю є те, що соціальна справедливість і гендер мають сприяти екологічному відновленню нашої держави після закінчення російсько-української війни¹⁷.

З кожним роком збільшується кількість переслідувань екологічних і кліматичних активісток, особливо в країнах Латинської Америки. Жінки про-

довжують виборювати своє право на безпечне, чисте і стає докільля та безпосередню участь у прийнятті природоохоронних рішень. Так, 4 березня 2018 р. було укладено Регіональну угоду про доступ до інформації, участь громадськості та правосуддя з питань докільля в Латинській Америці та Карибському басейні (Угода Есказу). Вона є першим міжнародним договором у цьому регіоні, прийнятим під егідою Економічної комісії ООН для Латинської Америки та Карибського басейну, який містить конкретні положення щодо створення безпечних умов для роботи правозахисників у сфері охорони докільля. Угода спрямована на протидію гендерній нерівності та дискримінації у цій сфері, а також покликана гарантувати процесуальні екологічні права. Слід нагадати, що 25 червня 1998 р. було прийнято Конвенцію про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються докільля (Орхуська конвенція), з метою захисту права кожної людини нинішнього і прийдешніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту. Україна ратифікувала її 6 липня 1999 р.

Зауважимо, що 5 березня 2020 р. Європейська комісія затвердила Стратегію гендерної рівності на 2020–2025 рр., спрямовану на усунення нерівності між чоловіками та жінками у країнах ЄС. З 1996 р. ЄС дотримується підходу щодо інтеграції гендерної складової до всіх політик, програм і законодавств держав – членів ЄС. Наша держава, спираючись на європейські цінності, намагається проводити комплексну гендерну політику, за якої жінки та чоловіки мали б рівні права та можливості у будь-якій сфері. В Україні відсутні нормативно-правові акти, які б безпосередньо зачіпали питання гендерної рівності в умовах кліматичних змін. Незважаючи на це, доречно вказати два основні закони, що визначають правові основи забезпечення гендерної рівності та недискримінації в цілому.

Такими є закони України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. та «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 р. Крім того, 12 серпня 2022 р. Уряд схвалив Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 р. та затвердив операційний план з її реалізації на 2022–2024 рр. Вона була розроблена відповідно до рекомендацій Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок, отриманих нашою державою за результатами розгляду періодичної доповіді з виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р., та євроінтеграційних зобов'язань України.

Стратегія є комплексним документом, який має сприяти зменшенню фактичної нерівності жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства та забезпечити впровадження міжнародних та європейських стандартів рівності. Цей документ не оминув проблемні питання і в сфері охорони докільля. У ньому звернено увагу на те, що жінки меншою мірою, ніж чоловіки, залучені до формування політики і прийняття рішень на всіх рівнях

щодо використання, збереження та охорони природних ресурсів і навколишнього природного середовища та менше беруть участь у публічних громадських заходах, що може суттєво вплинути на концепцію формування політики у цій сфері. Поряд з тим жінки дуже часто залучені до діяльності саме в тих галузях, які найвразливіші до глобальних кліматичних змін, наприклад, у сільському господарстві. У зв'язку з цим необхідно зазначити, що в державній стратегії заплановано забезпечити, по-перше, можливості рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема щодо збереження та використання природних ресурсів, реагування на зміни клімату, а по-друге, рівного доступу жінок і чоловіків до природних ресурсів¹⁸.

Висновки. Таким чином, питання щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в умовах зміни клімату належним чином не врегульовані ні в міжнародному, ні в національному праві України. Окремі аспекти гендерної рівності в контексті кліматичних змін відображено в Загальній рекомендації № 37 до Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р., Рамковій конвенції ООН щодо зміни клімату 1992 р., Пекінській декларації 1995 р., Паризькій угоді 2015 р., резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» 2015 р. та Угоді Есказу 2018 р. Зокрема, вирішення ж однієї із глобальних проблем людства залежить від прийняття важливих кліматичних рішень, які повинні враховувати гендерний принцип. Саме тому мають бути створені ефективні міжнародно-правові механізми залучення як чоловіків, так і жінок на паритетних засадах до формування глобальної кліматичної політики та участі у міжнародних екологічних організаціях. Крім того, при розробці стратегічних програм і заходів з пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них державам слід брати до уваги потреби обох статей.

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution 70/1 adopted by the General Assembly on 25 September 2015. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/Agenda2030%62520eng.pdf/>. 2. Паризька угода від 12.12.2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text. 3. Жінки та зміна клімату: виклики та історії боротьби. 24.09.2021. URL: <https://povaha.org.ua/zhinky-ta-zmina-klimatu-vyklyky-ta-istoriyi-borotby/>. 4. Васильченко О. П. Гендерна рівність в Україні. *Вісник Академії митної служби України*. Серія: Право. 2014. № 2. С. 46–53. С. 47. 5. Оніщенко Н. М., Львова О. Л. Гендерна рівність: крок до розвитку чи моральна криза сучасного суспільства? *Держава і право*. Юридичні і політичні науки. 2013. Випуск 62. С. 3–11. С. 5. 6. Голуб О. А. Особливості правового регулювання гендерних відносин. *Публічне право*. 2018. № 4. С. 222–226. С. 222, 225, 224. 7. Павко Я. А. Проблема гендерної нерівності в умовах кліматичних змін. 02.04.2021. URL: <http://www.golos.com.ua/article/344117>. 8. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. 9. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-IV>.

zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text. 10. Шпарик Н. Рішення Європейського суду з прав людини як джерела екологічного права України. *Вісник Львівського університету*. Серія: Юридична. 2016. Випуск 62. С. 160–168. С. 161. 11. Уварова О. О., Дайнеко К. К. Захист прав жінок: юридичні інструменти гендерної рівності в Україні: навчальний посібник. Харків, 2019. 116 с. С. 33, 34. 12. Загальні рекомендації, ухвалені Комітетом ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (№1-37). С. 306, 308, 309, 310–311, 312. URL: <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2019/>. 13. Пекінська декларація від 15.09.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text. 14. Задорожній О. В., Медведєва М. О. Міжнародне право навколишнього середовища: підручник для ВНЗ. Київ: Видавничий дім «Промінь», 2010. 510 с. С. 112–113. 15. Жінки сильніше страждають від зміни клімату та піддаються переслідуванню через кліматичний активізм. 12.12.2019. URL: <https://ucn.org.ua/?p=6378>. 16. Огляд результатів Конференції про зміну клімату (COP 26). 19.11.2021. URL: <https://ucn.org.ua/?p=8113>. 17. Україна на COP 27: щоденник подій по днях. 18.11.2022. URL: <https://ucn.org.ua/?p=8824>. 18. Розпорядження Кабінету Міністрів України: Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022–2024 роки від 02.08.2022 р. № 752-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text>.

References

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution 70/1 adopted by the General Assembly on 25 September 2015. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/Agenda2030%2520eng.pdf/>. 2. Paryzka uhoda vid 12.12.2015 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text [ukr.]. 3. Zhinky ta zmina klimatu: vykylyky ta istorii borotby. 24.09.2021[ukr.]. URL: <https://povaha.org.ua/zhinky-ta-zmina-klimatu-vykylyky-ta-istoriyi-borotby/> [ukr.]. 4. Vasylychenko O. P. Genderna rivnist v Ukraini. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy*. Seria: Pravo. 2014. № 2. S. 46–53. S. 47 [ukr.]. 5. Onishchenko N. M., Lvova O. L. Genderna rivnist: krok do rozvytku chy moralna kryza suchasnoho suspilstva? *Derzhava i pravo*. Yurydychni i politychni nauky. 2013. Vypusk 62. S. 3–11. S. 5. [ukr.]. 6. Holub O. A. Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання gendernykh vidnosyn. *Publichne pravo*. 2018. № 4. S. 222–226. S. 222, 225, 224 [ukr.]. 7. Pavko Ya. A. Problema gendernoi nerivnosti v umovakh klimatychnykh zmin. 02.04.2021. URL: <http://www.golos.com.ua/article/344117> [ukr.]. 8. Yevropeiska konventsia z prav liudyny vid 04.11.1950 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [ukr.]. 9. Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhynok i cholovikiv: Zakon Ukrainy vid 08.09.2005 r. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> [ukr.]. 10. Shparyk N. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny yak dzherela ekolohichnoho prava Ukrainy. *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Seria: Yurydychna. 2016. Vypusk 62. S. 160–168. S. 161 [ukr.]. 11. Uvarova O. O., Daineko K. K. Zakhyst prav zhynok: yurydychni instrumenty gendernoi rivnosti v Ukraini: navchalnyi posibnyk. Kharkiv, 2019. 116 s. S. 33, 34 [ukr.]. 12. Zahalni rekomendatsii, ukhvaleni Komitetom OON z likvidatsii dyskryminatsii shchodo zhynok (№1-37). S. 306, 308, 309, 310–311, 312. URL: <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2019/> [ukr.]. 13. Pekinska deklaratsiia vid 15.09.1995 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text [ukr.]. 14. Zadorozhnii O. V., Medvedieva M. O. Mizhnarodne pravo navkolyshnoho seredovysheha: pidruchnyk dla

VNZ. Kyiv: Vydavnychiy dim «Promeni», 2010. 510 s. S. 112–113 [ukr.] **15.** Zhinky synlishe strazhdaiut vid zminy klimatu ta pid daiutsia peresliduvanni cherez klimatychnyi aktyvizm. 12.12.2019. URL: <https://ucn.org.ua/?p=6378> [ukr.]. **16.** Ohliad rezultativ Konferentsii pro zminu klimatu (SOR 26). 19.11.2021. URL: <https://ucn.org.ua/?p=8113> [ukr.]. **17.** Ukraina na COP 27: shchodennyk podii po dniakh. 18.11.2022. URL: <https://ucn.org.ua/?p=8824> [ukr.]. **18.** Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy: Pro skhvalennia Derzhavnoi stratehii zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu z yii realizatsii na 2022–2024 roky vid 02.08.2022 r. № 752-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text> [ukr.].

Pavko Yana. International Legal Support of Gender Equality in the Context of Climate Change

Introduction. *Gender equality and human rights in the context of overcoming climate change is one of the key and debated topics at the annual UN Climate Conferences. The climate crisis creates social injustice between different population groups and has the greatest impact on the lives of vulnerable groups. Women, compared to men, are more vulnerable to the effects of climate change that limit their rights and opportunities. It is also worth noting that there is a widespread trend of feminization of poverty in the world, which means that poverty is increasing among women more than among men. In addition, women are underrepresented in international decision-making bodies related to climate change. This, above all, only confirms the lack of adequate support for women's initiatives in climate decision-making.*

The aim of the article. *The purpose of the research is to clarify the essence of gender equality and the peculiarities of its international legal support in the context of climate change based on the study of scientific works by reputable scholars and international legal acts.*

Results. *Climate change is one of the major global problems of humanity, which is directly related to gender equality. As a result of climate change, women and men face new challenges that affect the realization of their rights in the current environment. Women are more vulnerable to climate change and have fewer opportunities to adapt to it. The international community has faced a difficult task to eliminate the imbalance between the ability of women and men to realize equal rights in the context of climate change. Unfortunately, only a few of the international human rights instruments cover the issue of gender equality in the field of environmental protection, especially in the context of climate change. In addition, they don't enshrine the right to a safe, clean and sustainable environment, which is one of the main environmental human rights. The realization of this right is extremely important in the context of climate change.*

Conclusions. *Thus, the issues of ensuring equal rights and opportunities for women and men in the context of climate change are not properly regulated in international law or in the national law of Ukraine. Certain aspects of gender equality in the context of climate change are reflected in General Recommendation №37 to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women of 1979, the UN Framework Convention on Climate Change of 1992, the Beijing Declaration of 1995, the Paris Agreement of 2015, UN General Assembly Resolution 70/1 «Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development» and the*

Escazu Agreement of 2018. The solution to one of the global problems of humanity depends on the adoption of significant climate decisions that must take into account the gender principle. To date, the extent of women's participation in shaping international climate policy is insufficient. That is why they must represent their governments internationally on equal terms with men, participate in the work of international organizations and in decision-making in the field of climate change. In turn, the needs of both women and men should be taken into account when developing strategic programs and measures to mitigate and adapt to climate change. As a future EU member, Ukraine is trying to integrate a gender component into environmental policy, especially in the area of climate change, by fulfilling its European integration commitments.

Key words: *gender equality, discrimination, climate change, human rights, sustainable development.*